

продемонструвати розроблені фрагменти, взяти участь в обговоренні запропонованої роботи. Засвоєнню матеріалу, стимулюванню праці студентів, виробленню умінь відстоювати власну думку, ґрунтовно пояснювати доцільність тієї чи іншої дії сприяє використання проблемних завдань, інтерактивних прийомів "Асоціативний куц", "Мікрофон", "Займи позицію" тощо.

3. Тема. Структура і методика проведення уроків української мови.

Обговорення проблеми "Яким має бути сучасний урок української мови" відбувається у вигляді "круглого столу", на якому студенти визначають завдання уроків рідної мови, висвітлюють етапи, які охоплює сучасний урок, вимоги до нього, яких має дотримуватися вчитель, зміст роботи на кожному етапі, висловлюють свої думки про використання нестандартних форм роботи, ознайомлюються з нововведеннями, які застосовуються в практиці початкової школи.

Під час моделювання фрагментів уроків у малих групах майбутні фахівці виступають в ролі вчителя, діляться педагогічними знахідками, демонструють цікаві форми роботи.

Розвитку творчих здібностей студентів сприяють і завдання такого типу: 1. Якою, на вашу думку, має бути підготовка учителя до уроку рідної мови?

2. Доберіть завдання для учнів відповідно до рубрик: "Збагачуємо інтелект учнів", "Відгадайте слова", "Народ скаже, як зав'яже". 3. Об'єднайтеся в групи. Обговоріть проблему "Яким я хочу бачити урок рідної мови" з позиції учня, вчителя, студента-практиканта.

Апробація запропонованих завдань і форм роботи у процесі мовно-методичної підготовки майбутнього вчителя показала, що включення студентів в активну діяльність розкриває специфіку роботи вчителя, сучасні підходи до вивчення української мови, створює умови для пошукової, дослідницької творчості, сприяє професійному становленню спеціалістів початкової школи.

Література:

1. Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення в початковій школі: Метод. посіб. – К.: Освіта, 2006. – 268 с.
2. Педагогічна майстерність /За ред. І.А.Зязюна. – К., 2004. – 422 с.
3. Педагогічна творчість і майстерність. Хрестоматія / Укл. Н.В.Гузій. – К.: ІЗМН, 2000. – 168 с.
4. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. К.: "Початкова школа". – 2006. – 432 с.

УДК 371. 132

Киричок І.І.

ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ АСЕРТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ»

У статті розглядається формування вміння та навичок асертивної поведінки на шляху професійного становлення.

Проблема асертивної поведінки у психолого-педагогічній науці досить не нова. Окремі її аспекти порушували зарубіжні, російські, українські психологи, зокрема: Вольпе Д., Бабяк Т., Горбунов О., Лобейко Ю., Лисяк Л., Мерзлякова О., Нагорна Т., Петухов В., Філіппова Л., Щератюк Б. та ін. Усі психологи одностайні в тому, що ця проблема тісно пов'язана з формуванням «образу Я», самоактуалізацією, Я-концепцією, самоставленням.

Асертивність – уміння людини гідно поводитися, наполегливо відстоюючи свою думку, не зневажаючи прав інших [7, с.32].

Розглянути проблему асертивності в педагогічній площині вважаємо завданням першочергової важливості, тим більше, що зміст дисципліни «Основи педагогічної майстерності» спрямований на самопізнання та самовдосконалення майбутніх вчителів. Формування вмінь та навичок асертивної поведінки є дуже важливим на шляху професійного становлення. Якщо у вчителя адекватна самооцінка, у нього розвиватиметься педагогічна рефлексія, він зможе ефективніше налагодити з учнями комунікативну взаємодію, побудовану на діалозі, зможе використовувати поліфункціональність оцінки в реалізації творчого потенціалу учнів, прогнозувати результати використання тих чи інших методів та прийомів, корегувати свою діяльність, гармонізувати свій внутрішній стан, використовувати навички психофізичної саморегуляції, конструктивно розв'язувати конфлікти.

Визнати неусвідомлювані страхи й свідомо спробувати подолати їх - єдиний спосіб впоратися з проблемою меншовартісності, яка все дедалі набуває глибинніших масштабів для сучасного вчителя, соціально незахищеного та іноді безпорадного в доборі виховних впливів на учнів.

Зарубіжний психолог Джозеф Вольпе (прибічник біхевіоризму) провів дослідження невпевненості, спрямовані на формування і подолання страхів. Механізмами подолання страхів є рецикрокне гальмування, при якому в ситуаціях, які викликають страх, формується реакція, яка протилежна страху й повністю його придушує. Для подолання соціальних страхів у якості таких протилежних реакцій використовуються релаксація або асертивна поведінка, спрямована на активне обстоювання своїх прав. При релаксації людина вчиться розслаблятися, поки реакція страху не зникне. Релаксація – цілеспрямоване зміщення фокусу уваги з дисфункціональних способів поведінки чи руйнівних думок на ту поведінку, яка не пов'язана зі страхом [4, с.115].

Під керівництвом психолога Зімбардо було виявлено зв'язок між низькою самооцінкою, невпевненістю у собі й навпаки високою самооцінкою і впевненістю. Психологи вважають, що невпевненість у собі ґрунтується на відсутності любові до себе, що образ «Я» такої людини складається з негативних характеристик, що невпевнені люди не ставляться до себе як до цінності [2, с.70]; [4, с. 107]. Працюючи з такими студентами потрібно змінювати їх образ Я, ставлення до самого себе. Невпевненій особистості потрібно, на наш погляд, розширити межі уявлень про себе, знайти в собі не тільки негативні, але й позитивні якості, прийняти себе такими, як ми є насправді, нарешті полюбити себе. Описи власної невпевненості включають розповіді студента про себе, незадоволеність собою, постійне порівняння себе з іншими, низьку самооцінку.

З метою подолання власної невпевненості, формування вмінь та навичок асертивної поведінки майбутніх вчителям під час вивчення курсу «Основи педагогічної майстерності» пропонуються різноманітні техніки, вправи, ігри. Під час виконання окремих вправ студент відшукує в собі те, що він може робити краще за інших. Ще один приклад – ведення записів, у яких йде мова про все, що відбулося (позитивне) впродовж певного часу, всі досягнення людини й успіхи. Це вправа, де студент дивиться у люстерко і описує те, що йому не подобається у собі, знаходить не менше 20 привабливих рис, працюючи над тим, щоб підкреслити ці свої достоїнства. Доцільними будуть також вправи на визначення різних аспектів «Я»: бажане, небажане, «Я» в минулому, «Я» в майбутньому, «Я» у різних сферах життя. Ці вправи спрямовані на усвідомлення студентів своєї індивідуальності, відмінності від інших людей, які вчать відкрито повідомляти про свої почуття, бажання, думки, використовуючи Я-висловлювання. Існує ще багато прийомів, спрямованих на зміну власного «Я», ставлення до себе, але всі вправи спрямовані на те, що майбутній вчитель сприймав себе такими, як він є, збільшивши кількість у власному образі «Я» достоїнств.

Усі підходи до формування навичок асертивної поведінки будуються на тому, що людині потрібно змінити свою поведінку, свій образ Я. Невпевнені завжди сумніваються у тому, чи правильно чинять, як їх поведінку будуть сприймати діти в класі. Залежність від

думки інших, на думку американського психолога Генрі Клауса, вказує на незрілість людської особистості. Впевненість – ознака дорослої людини, здатного будувати рівноправні стосунки з іншими і приймати відповідальність за власне життя.

Асертивна поведінка ґрунтується на таких особливостях: здатності установлювати стосунки з іншими людьми, вміння визначати свої межі, тобто знати різні прояви власного «Я», свої можливості, інтереси, риси характеру, свої стандарти, цінності, переконання, здатність відрізнити себе від інших людей, розуміючи їх несхожість на себе; розвиток уявлень про добро і зло.

Саме наявність власної внутрішньої системи цінностей, чітких уявлень про добро й зло, які не піддаються впливам суперечливих думок, є фундаментом для вибудування власної поведінки, стосунків з іншими людьми, оцінки себе як особистості. Невід'ємним атрибутом добра є подолання власного егоцентризму. Тому тільки тоді, коли людина перестає турбуватися про себе, про свій імідж, починає розвивати в собі добрі стосунки з оточуючими, вона долає невпевненість. Форми поведінки, спрямовані на придушення інших з метою подолання власної невпевненості, є показниками залежності такої людини від інших (невміння будувати рівноправні стосунки) і можуть розглядатися як форма захисту власного Я. (Модель спілкування Китайська стіна, Монблан, стиль керівництва - авторитарний). Усі переживання невпевненого вчителя пов'язані з уявленнями стосовно того, як до нього поставляться інші, як він буде виглядати в очах дітей. Людям іманентна основна базова потреба - усвідомлення власної унікальності й цінності. У невпевнених людей не задоволена потреба у визнанні їх з боку інших (або у реальності або в їх уявленнях). Саме тому розвиток любові до себе розглядається як одне з важливих напрямів допомоги при формуванні навичок асертивної поведінки.

Асертивність тісно пов'язана з формуванням Я-концепції. Змінивши сприйняття людини самої себе, покращивши рівень вираженості та адекватності її самооцінки, привівши у відповідність домагання з можливостями, тобто гармонізувавши Я-концепцію, ми можемо вплинути на установки, на готовність поводитися певним чином, тобто змінити лінію поведінки. Я-концепція – цілісний, не позбавлений внутрішніх суперечностей образ власного Я, що виступає як ставлення до самого себе, включає компоненти: когнітивний: самопізнання, емоційний – самоповага, оціночно-вольовий – прагнення підвищити самооцінку, завоювати самоповагу. Структура специфіки ставлення особистості до свого Я впливають практично на всі аспекти поведінки людини, відіграють найважливішу роль у міжособистісних стосунках, у пристосуванні людини до навколишнього середовища, і впливають на її психічне здоров'я, на тривалість її життя. Люди, які відчувають себе небажаними, недостойними, діють відповідно. Особи, які мають девіантну Я-концепцію, мають тенденцію до девіантної поведінки. Знання про те, як людина себе сприймає, може допомогти з метою його оцінювання. Важливо коректувати Я-концепцію.

Слід зазначити, що уміння, необхідні для формування навичок асертивної поведінки у майбутніх вчителів, розподілені відповідно до 4 етапів:

I етап

1. Сприймати свої особистісні якості, стан у поведінці.
2. Спостерігати за своїм спілкуванням, діяльністю.
3. Аналізувати свою поведінку.
4. Визначити ближню і дальню перспективи діяльності на основі діагностики образу «Я-реального» і співвіднесення його з професійно-значимими якостями і майбутньою діяльністю.
5. Коректувати ціль діяльності.
6. Прогнозувати поведінку з різними групами людей (учнями, батьками, майбутніми колегами).

II етап

1. Визначити послідовність дій при досягненні поставленої мети своєї особистості.

2. Співвідносити свою діяльність з діяльністю членів групи.
3. Вибирати найбільш ефективні технології, засоби, методи у досягненні поставленої мети.

4. Прогнозувати ймовірні майбутні результати і внутрішні перешкоди.

5. Використовувати чужі ідеї для реалізації власних цілей.

III етап

1. Самоконтроль за ходом роботи, спрямований на досягнення поставлених задач у ставленні до своєї особистості, групи.

2. Реалізувати лідерський рівень комунікації, який ґрунтується на співробітництві.

3. Протистояти маніпуляціям, обстоювати свою позицію.

4. Діяти у ситуаціях конфлікту і загрози ризику.

5. Вийти вчасно з конфлікту.

6. Формування вмінь самопрезентації, налагодження взаємовідносин з майбутніми учнями.

4 етап

1. Аналізувати результати діяльності.

2. Визначати ступінь вирішення поставленої задачі.

3. Установлювати причини, які прискорюють чи гальмують досягнення мети.

4. Визначати появу нової якості чи її змісту.

Нами проведено дослідження, яке дало змогу встановити, що переважна більшість студентів мають досить низький рівень сформованості навичок асертивної поведінки. У дослідження брало участь 113 опитаних студентів філологічного, фізико-математичного та історико-юридичного факультетів Ніжинського державного університету.

Результати тесту на діагностування рівня асертивності у майбутніх вчителів засвідчили, що за позицією А, який визначав рівень довіри людини до себе і внутрішню готовність бути у житті самим собою: низькі показники виявили 32 % респондентів, високий рівень – 68 % респондентів. Отже, більша частина майбутніх вчителів мають уявлення про асертивність, але не часто користуються нею в житті, відчувають незадоволеність в житті собою. За позицією Б (власна позиція в житті) визначені такі показники: 47 % студентів показали низькі показники активної життєвої позиції, 19 % респондентів показали високий рівень активної життєвої позиції, але не достатню гнучкість поведінки. За позицією реалістичності самооцінки 21 % студентів виявилися з низькими показниками реалістичності самооцінки. У них є гарні шанси опанувати асертивність, оскільки вони мають адекватну самооцінку, 49 % - високі показники, що свідчить про нещирість поведінки респондентів, переоцінку себе; 30 % виявили середні показники (наявна усередненість проявів реалістичності самооцінки з неявно вираженою тенденцією).

Майбутнім вчителям пропонувалося за 10-бальною шкалою оцінити свої особистісні якості: впевненість, щирість, здатність подобатися, вміння переконувати, впертість, байдужість, агресивність, залежність від думки оточуючих.

Відповідно до результатів тестування було встановлено, що впевненими у собі є лише 18 % опитаних, які визначили впевненість у собі на 7-8 балів, решта опитаних – на 3-5 балів. Щодо залежності від думки оточуючих, то встановлено, що в 80 % опитаних вона представлена від 7 до 10 балів, у 10 % - 3 бали, у 8 % - 5 балів.

Студентам пропонувалося заповнити бланк-опитувальник «Моя самооцінка», у якому 32 судження, з проводу яких можливі 5 варіантів відповідей. У результаті дослідження виявлено, що 68 % студентів мають низький рівень самооцінки, за яким людина болісно сприймає критичні зауваження на адресу, намагається зважати на думку інших і страждає від комплексу неповноцінності; 14 % студентів показали середній рівень самооцінки; 16 % студентів виявилось високий рівень самооцінки, правильно реагують на зауваження і рідко піддають сумніву власні дії.

Було проведено діагностування самоактуалізації особистості (А.Лазуткіна в адаптації Н.Калініна) згідно з яким пропонувалося з 100 тверджень обирати той варіант відповіді, який узгоджений з уявленнями студента про себе. Обробка результатів здійснювалася за 11 позиціями, зокрема: орієнтація в часі, цінності, погляд на природу людини, потреба в пізнанні, креативність, автономність, спонтанність, аутентичність, аутосимпатія, контактність, гнучкість у спілкуванні. У результаті дослідження встановлено, що аутосимпатія виявлена на 70 % лише в 10 % респондентів, на 50 % у 32 % опитаних, на 30 % у 28 % опитаних. Високий рівень аутентичності виявлено у 26 % опитаних (на 50-70 %). Гнучкість у спілкуванні на 30 % виявляється у 36 % респондентів, на 50 % у 29 % респондентів, на 25 % у 27 % респондентів, на 10 % у 9 %. Тобто, середній рівень гнучкості у спілкуванні виявлено у третини студентів, у решти – низький і дуже низький рівень гнучкості.

У тренінгу асертивної поведінки при вивченні курсу «Основи педагогічної майстерності» викладач і студент разом обговорюють, яка поведінка буде найбільш доцільною у відповідних ситуаціях, коли студент відчуває невпевненість у собі. Після обговорення можливих способів поведінки у складних для нього ситуаціях проводиться репетиція вербальної і невербальної поведінки, яка виражає впевненість. Далі більш нові форми поведінки відпрацьовуються у більш нових життєвих обставинах.

У процесі викладання курсу «Основи педагогічної майстерності» для майбутніх вчителів було розроблено комплекс вправ на формування навичок асертивної поведінки. Серед вправ найбільш доцільними визначено такі: «Мої сильні й слабкі сторони» (тема заняття «Майстерність вчителя у використанні способів комунікативного впливу: переконання та навіювання»). Мета: розвиток адекватної самооцінки. Ведучий дає учасникам гри завдання: скласти список своїх сильних і слабких сторін. При цьому він зазначає, що тільки людина сама може вирішувати, є ваші слабкі сторони вашими недоліками, чи ні. Якщо студент вирішить, що це недолік, йому пропонується подумати, як його можна позбутися. Якщо виявиться, що список сильних сторін студента менший, ніж слабостей, то висувається припущення про те, що, можливо, він був надто самокритичним. Проголошується правило: не критикувати себе більше, ніж би стали критикувати свого друга. Доброту співчуття потрібно виявляти у ставленні до самого себе. Якщо їх немає, то що ви можете запропонувати іншим? Постійно знаходячи недоліки в собі, неважко їх відшукати в інших. Кому потрібен такий друг? Порівняйте списки, щоб мати чітке уявлення про себе.

Вправа «Концентричні кола» (Тема заняття: «Конфлікт у педагогічному процесі та шляхи його подолання»). Мета: розвиток самосвідомості, самоповаги. Учасники, розбившись на пари, об'єднуються у групи. Перша група створює внутрішнє коло, а інша – зовнішнє. Всі повертаються один до одного обличчями. Учасники, спілкуючись в парах, продовжують незакінчені речення:

1. Мені подобається у моїй зовнішності...
2. Мої найбільші досягнення...
3. Мені б хотілося б...
4. Моя ціль в житті...
5. Ти досягнеш своєї мети, тому що..

Доцільним вважаємо упри вивченні цієї теми аналіз педагогічних ситуацій з використанням техніки «Я-висловлювання», прийомів етичного захисту. Індивідуальні завдання: інформування «Як навчитися бути асертивним», «Чому нам важко сказати ні? », складання правил асертивності, «Як діяти у ситуаціях напруження, тиску?» та ін.

Мозковий штурм «Чому нам важко сказати ні?» буде ефективним при вивченні теми «Причини маніпулятивної поведінки у спілкуванні. Шляхи захисту від маніпуляцій». Мета: усвідомлення учасникам ситуації невпевненої поведінки в ситуаціях тиску з боку оточення. За допомогою мозкового штурму учасники називають причини невміння впевнено сказати «ні» в ситуації психологічного тиску з боку оточення.

Причинами визначено такі: незручно; страх погіршити стосунки з людиною; почуття меншовартісності; страх залитися самотнім; небажання протистояти; невпевненість у власних переконаннях; незнання власних потреб, бажань, інтересів; «інші подумають, що мені байдуже». Окрім того, важливим буде ознайомити майбутніх вчителів з кодексом асертивності. Зміст його є таким: ти маєш право: на повагу оточуючих; самому вирішувати, що тобі потрібно; просити те, що тобі необхідно; мати свою думку; плакати; робити помилки; сказати «ні», не почувавши себе винним, заявляти про свої потреби; встановлювати свої власні пріоритети; висловлювати свої почуття; висловлювати на свою користь, не почувавши себе егоїстом; змінювати свою думку; не залежати від схвалення інших. По мірі того, як ми вправляємося у висловлюваннях твердого «ні», наше «так» стає більш щирим. Якщо ми говоримо «так» будь-чому, ми робимо це не зі страху, а з ввічливості, і не в силу звички. Ми маємо на увазі те, що говоримо. А головне, наше оточення приймає кожне ваше «ні» серйозно і з розумінням. Конструктивній відмові можна навчитися, дотримуючись таких правил: зразу займіть визначену позицію, не придумуйте «поважні причини»; повторюйте своє «ні» знову і знову, без пояснення причин і виправдовувань; спробуйте зайняти іншу позицію і сказати партнерові: «Чому ти на мене тиснеш?»; відмовтеся продовжувати розмову («Я не хочу про це говорити»); запропонуйте компроміс чи альтернативний варіант.

З метою формування навичок асертивної поведінки у курсі «Основи педагогічної майстерності» доцільною буде вправа «Я-повідомлення» (тема «Педагогічний такт як стратегія поведінки у спілкуванні»). Майбутні вчителі об'єднуються в пари. Перший учасник звинувачує у чомусь іншого, створюючи ситуацію конфлікту. Другий реагує різними способами: вибачається (з позиції жертви); використовує «ти-повідомлення» для звинувачення у відповідь; використовує «Я-повідомлення».

Потім студенти обмінюються ролями й вигадують нову ситуацію та варіанти рішень. Група аналізує побачене, використовує критерії відповідності поведінки заявленої позиції, правильність використання прийому «Я-висловлювання», його доцільність у певній ситуації.

Отже, асертивній людині властиві такі характеристики: вільно висловлює свої почуття, думки, може спілкуватися на рівних, це спілкування завжди щире, відкрите, активна орієнтація в житті, вона добивається того, чого бажає, самоповага, людина приймає обмеження, проте незважаючи на це, намагається щось зробити, щоб не втратити шанс, підтримує свою самоповагу. Запропонований комплекс вправ, на наш погляд, є першим кроком на шляху до вирішення цієї складної багатоаспектної проблеми.

Дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування вмінь та навичок асертивної поведінки, розкриваючи простір для подальших наукових пошуків, зокрема проведення експериментального дослідження, яке дасть змогу визначити рівень сформованості навичок асертивної поведінки у експериментальній та контрольних групах.

Література:

1. Бабяк Т. Вправи з психокорекції // Психолог. – 2002. – квітень. (№16). – С.5-13.
2. Горбунов О.В., Филиппова Л.В. Самоотношение как показатель субъектной включенности студентов в профессионально-образовательную деятельность // Мир психологии. – 2006. - №6. – С.69-73.
3. Лобейко Ю.А., Швалева Н.М., Оксанич С.И. Самодиагностика и развитие личности студента. – М.: Народное образование; Ставрополь: Издательство СтГАУ «Агрус», 2004. – 124 с.
4. Лысяк Л.Г. К вопросу о природе и путях преодоления неуверенности // Психология в вузе. – 2006. - №2. – С.105-117.
5. Нагорна І.І., Кисляк О.П. Діагностика Я-концепції: адаптація тесту «Тенесійська шкала Я-концепції» // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. - №12. – С.55-58.

- 6.Воротеляк А., Дрегер О., Кравчук Н. Самоактуалізація та самореалізація особистості в гуманістичній психології. – Психолог. – 2007. – листопад. (№41). – С.13-19.
- 7.Степанов О.М. Психологічна енциклопедія. – Київ: Академ. Видав, 2006. – 422 с.
- 8.Щербатюк Б.А. Методика дослідження самовизначення особистості // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. - №1. – С.18-21.

УДК 37.032

Медведєва О.А.

ВПЛИВ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ВНЗ НА ФОРМУВАННЯ ПОТРЕБИ У САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ

У статті аналізується вплив корпоративної культури ВНЗ на потреби в самореалізації та творчому розвитку студентів. Наведені результати дослідження корпоративної культури студентської групи. Показано, що в групах з високим рівнем корпоративної культури такі високі цінності як самореалізація і творчість мають найвище значення.

Постановка проблеми. В сучасних умовах від працівників практично усіх сфер діяльності вимагається високий рівень творчої активності, вміння швидко орієнтуватися в нових технологіях і адаптуватися до них, дієво використовувати отримані знання в професійній діяльності. При підготовці фахівців вищої кваліфікації реалізація цих вимог об'єктивно вимагає формування спеціаліста як творчої особистості. Це відображено і у Національній доктрині розвитку освіти [1]. Основною метою державної політики в галузі освіти є створення умов для розвитку особистості та творчої самореалізації кожного громадянина України.

Головна роль у цьому процесі належить вищій школі. Відтворення інтелектуального та духовного потенціалу народу, вихід вітчизняної науки, техніки і культури на світовий рівень значною мірою залежить від того, наскільки ефективно у вищій школі формується нині творчий потенціал інженерів, конструкторів, технологів, керівників виробництва, вчених, педагогів лікарів і працівників культури. Сьогодні вища школа несе пряму відповідальність за кадрове забезпечення науково-технічного прогресу, підвищення ефективності суспільного виробництва, духовного життя, розвитку науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням питань формування творчої особистості займалися такі вчені-педагоги як В. Алфімов [2, 3], В. Вербець [4], І. Волощук [5], С. Сисоєва [6], В. Стрельников [7] та ін. У їхніх працях підкреслюється, що для плідної професійної діяльності, крім глибоких знань, також потрібне розвинене творче мислення, здатність по-новому бачити звичайне та встановлювати асоціативний зв'язок з дійсністю, вміння долати заангажованість і функціональну фіксованість.

На жаль, поза увагою науковців залишився один вельми важливий чинник впливу на формування потреби в самореалізації та творчому розвитку студентів - це корпоративна культура ВНЗ. Адже саме корпоративна культура ВНЗ впливає на процес та якість навчання, викликає потребу в розвитку дослідницької роботи, яка сприяє розвитку творчих здібностей, формує цінності та комунікативні здатності студентів.

Ціль статті. Мета даної статті є дослідження впливу корпоративної культури ВНЗ на розвиток потреби у самореалізації та творчого потенціалу студентів.

Основний матеріал дослідження. Одним із об'єктів корпоративної культури ВНЗ є корпоративна культура студентської групи. Нами було проведено дослідження корпоративної культури студентських груп в Донбаської державної машинобудівної академії (ДДМА). В табл. 1. наведені значення узагальненого показника корпоративної культури та значущість високих цінностей студентських груп.